

Literární lavičky jako obohacení veřejného prostoru v Brně **[1]**

Autor:

- [VOJTÍŠKOVÁ, Eva](#) [2]

Číslo:

- [2018, ročník 27, číslo 2](#) [3]

Rubrika:

- [Trendy v knihovnách](#) [4]

Klíčová slova:

- [Knihovna Jiřího Mahena v Brně](#) [5], [literární lavičky](#) [6]

Region:

- [09 Region Velká Morava](#) [7]

Na podzim roku 2015 se v rámci Týdne knihoven v centru města Brna objevily dvě literární lavičky – dřevěné knihovničky, které v kteroukoli denní dobu nabízí lidem knihy, místo k sezení či operativně fungují třeba jako barový pult. Mají podobu soustavy dvou volně kombinovatelných kusů, které lze přistavit k městským lavičkám či v případě potřeby převézt na dočasnou akci. [Rodina multifunkčních laviček](#) [8] se aktuálně rozrostla o další exempláře na celkový počet devíti knihoven, jež jsou rozmístěny v centru Brna a v jeho městských částech. Projekt se od svých počátků do dnešních dnů rozvíjí a proměňuje podle toho, kteří partneři do něj vstupují či jaká je odezva veřejnosti.

Na úplném začátku projektu stála myšlenka vyzkoušet si v knihovně provozovat knihobudky, které byly tehdy známé především ze zahraničí. Tyto knihovny mají velmi často tvar ptačích budek, v naší knihovně jsme však chtěli přijít s něčím novým, co bude projekt rozvíjet dalšími směry. Oslovili jsme tedy mladé architektky z [brněnského architektonického studia AEIOU](#) [9] a jako jednu z nových funkcí uvedli i možnost moci si přímo u půjčení či čtení knih také posedět. Architekti následně přišli s myšlenkou dvou modulů, které mohou fungovat společně i samostatně, případně i v kombinaci s městskými lavičkami. Vzhledem k plánovanému umístění knihovniček, pro jejichž označení se vzhledem k možnosti posedět a chvíli se zdržet vžil název literární lavičky, v centru města následovalo poměrně zdlouhavé administrativní kolečko. Společnost Brněnské komunikace i Úřad městské části Brno-střed nám nakonec udělily souhlas, a tak mohly být lavičky v říjnu roku 2015 slavnostně odhaleny.

Tyto první dvě knihovničky, Jiřinka a Mahenka, nesoucí ve svém pojmenování odkaz zakladatele knihovny, se brzy staly místem, kam se naučili chodit lidé všech věkových kategorií. Využívají její vzdělávací potenciál a odnášejí si knihy do svých vlastních knihoven. Svoje nepotřebné knihy, případně i třeba knihy z pozůstalostí pak do knihovniček přinášejí na oplátku zpět. Myšlenka, že knihy a potažmo celá [Knihovna Jiřího Mahena v Brně](#) [10] (KJM) jako instituce takto budou dostupnější i lidem v tíživé situaci či lidem ohroženým sociokulturním vyloučením, byla a je interpretována rozmanitě. A tak jsme zaznamenali také případy, kdy naše knihy putují do antikvariátů, případně se jinak stávají součástí dalších kreativních aktivit, které jsme původně nezamýšleli. Na druhou stranu knihy, které v knihovničkách nabízíme, by putovaly rovnou do

spalovny, jak v knihovnách bývalo či je zvykem. K těmto činům jsme proto jednoduše shovívaví a spíše se snažíme knihovničky pravidelně doplňovat a smýšlet pozitivně.

Další změnou, kterou realizace v průběhu oněch necelých tří let přinesla, je podoba knihovniček. Jednotlivé regály byly před rozbíjením počasí chráněny dvířky z plexiskla. Ta se však nějakým záhadným způsobem často rozbíjela, a tak – protože jsme neměli prostředky na doporučený typ plexiskla užívaný na hokejových stadionech – jsme se rozhodli vydat jinou cestou. Korpus laviček jsme nabídli dalšímu brněnskému studiu, tentokrát výtvarníkům z [ateliéru Malujeme jinak](#) [11] (ateliér se specializuje na velké nástěnné malby v interiéru i exteriéru, ale také grafiku a ilustrace), a dali jim poměrně volnou ruku s jednoduchým zadáním vytvořit z laviček výtvarné dílo. Předpokládali jsme, že lavičky s unikátní malbou budou vandalům odolávat lépe, a jsme rádi, že se tento předpoklad potvrdil. Za necelý rok existence laviček ilustrovaných graffiti stylem jsme nezaznamenali jediný šrám na kráse.

[12]
Jiřinka v novém

[13]

Mahenka v novém

Na jaře 2018 se KJM připojila k velkolepým oslavám založení Československa a v rámci [festivalu Re:publika](#) [14] nabídla čtenářům kromě pestrého programu další tři lavičky, které po skončení třítydenních oslav na brněnském výstavišti poputují do tří městských částí (do Židenic, Černých Polí a Starého Lískovce). Lavičky zatím nemají svá jména, ta jim vymyslí až lidé, kteří je budou v nových místech využívat.

[15]

[16]

Lavičky na brněnském výstavišti

Zadáním knihovny bylo navrhnout vizuál pro tři lavičky, které budou po tři týdny sdílet stejný prostor, a tedy by k sobě měly ladit, ale měly by současně fungovat také samostatně, až budou umístěny do vlastních nových lokalit.

Dvě lavičky jsou laděny do černé a bílé/šedé: jedna je věnována památce židenického rodáka spisovatele Bohumila Hrabala. Trochu netradičně je jeho portrét na lavičce zachycen hned dvakrát. Druhá lavička odkazuje na [videospot KJM Chvilí se zdržím](#) [17] a současně na dovednost, kterou již v dnešní době málo potřebujeme a také málo procvičujeme, totiž psaní rukou. Text videa říká, že čtenářská dovednost je hodnota, kterou je třeba rozvíjet a kultivovat a že je základním předpokladem lidského poznání a osobnostního rozvoje. Stejně tak je třeba rozvíjet psaní rukou, text je proto na lavičce zachycen různými fonty na škále od kaligrafického způsobu až po vyjádření streetartovým uměním a má být lidem inspirací pro přímé zkoušení. Obě tyto lavičky také nejlépe symbolizují hlavní výrazové prostředky a rukopis umělců ze studia Malujeme jinak. „Písmolavička“ mimo jiné také připomíná první místo v mezinárodní soutěži krátkometrážních videí na podporu čtenářství, které za něj KJM obdržela téměř přesně před rokem na Knižním veletrhu v Turíně (o videu i ocenění jsme podrobně informovali v [čísle 2/2017 Bulletinu SKIP](#) [18]).

[19]

Písmolavička

Třetí lavička v sobě propojuje herní prvky a zve čtenáře a uživatele laviček k různým hrám. Na sedacích plochách je vyobrazena deska pro hru mlýn a šachovnice pro šachy či dámu. Jaké figurky pak hráči zvolí, je zcela na nich. Svislé plochy na jedné straně učí zájemce morseovku a z druhé vybízejí k přímému vyzkoušení této abecedy či třeba ke hře piškvorky. Barevný základ lavičky je sytá růžová a touto – pro knihovnu netradiční – barvou má lavička zvat především hravé a duchem mladé lidi každého věku.

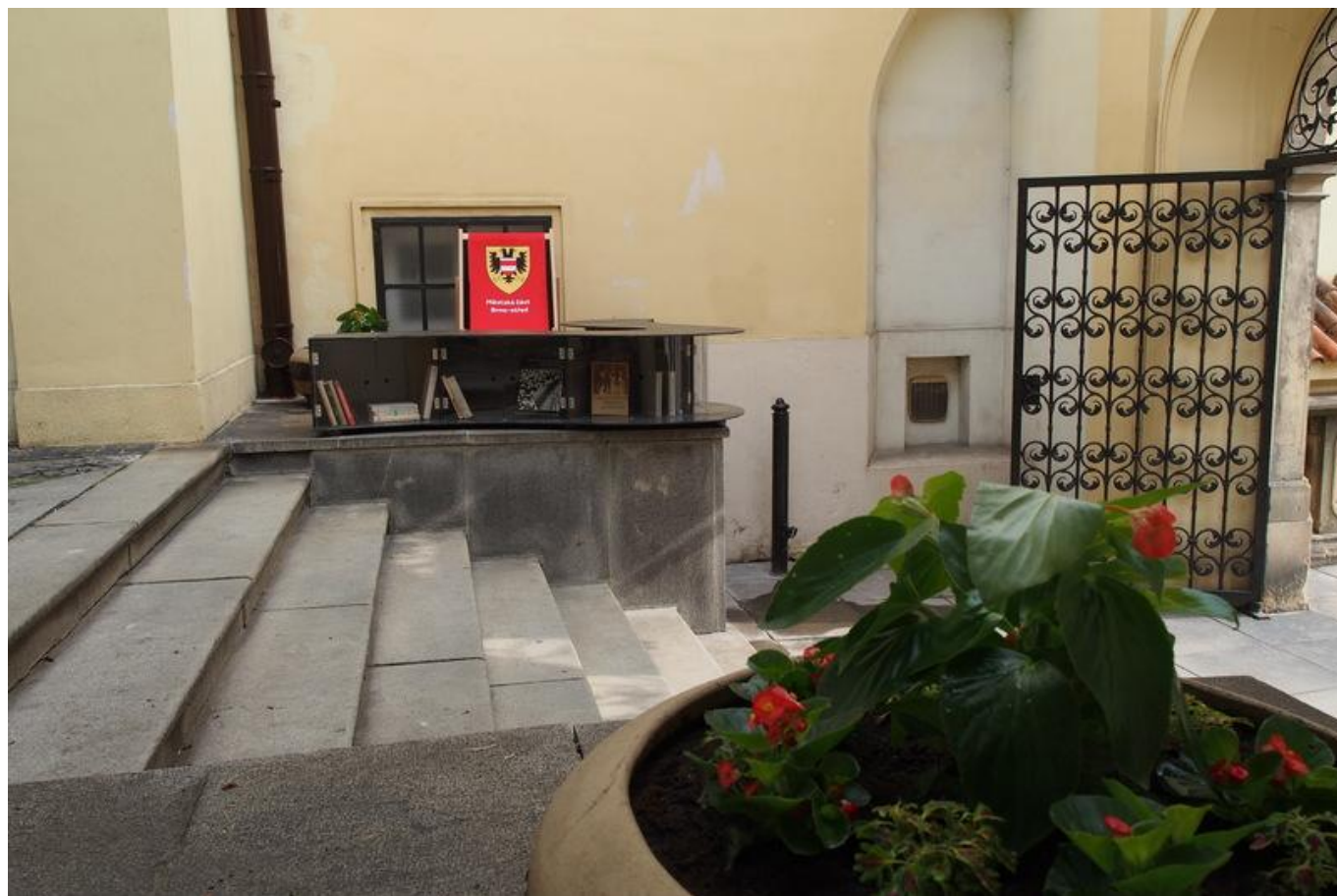

[20]

Herní lavička

V případě růžové herní lavičky, potažmo ostatních dvou nových exemplářů, zveme přímo i nepřímo ke čtení, k návštěvě knihovny a také ke hrám (podobně jako prostřednictvím [projektu Lekotéka](#) [21]).

Během jara tohoto roku vytvořila svou literární lavičku také radnice městské části Brno-střed. Lavička Dominika byla na začátku června umístěna na nádvoří úřadu této městské části, a to v Dominikánské ulici 2. Bude sloužit jak návštěvníkům radnice, tak široké veřejnosti, která nádvořím radnice často prochází nebo jej využívá k posezení a odpočinku. V letních měsících radnice na nádvoří již tradičně provozuje Letní kino, a tak bude literární lavička zpestřením pro stovky návštěvníků např. při čekání na představení. Koncept i způsob provedení navrhlo rovněž studio AEIOU, a to pod vedením Ing. arch. Jana Vojtíška. Jak je uvedeno v [tiskové zprávě městské části ze 6. června 2018](#) [22], dynamická křivka knihovničky probouzí nevyužitý nástup do dvorany radnice a dodává prostoru výrazný akcent i přidanou funkční hodnotu čtecího koutku. Literární lavička Dominika má sice jiný tvar, ale přesto bude patřit do rodiny laviček KJM. Vznik další lavičky - v novém tvaru a z popudu jiné instituce, ale v otevřené spolupráci s KJM - svědčí o tom, že literární lavičky inspirují a rozvíjejí spolupráci napříč institucemi.

[23]

Dominika

Knihovničky v centru Brna hostí rozmanité akce od vánočního sdílení až po Noc literatury, případně se mohou dočasně přemístit (staly se např. hlavním bodem stánku knihovny na pouličním festivalu Ghettofest 2017).

Fotografie s výjimkou snímku lavičky Dominiky, kterou poskytl Úřad městské části Brno-střed, pocházejí z archivu Knihovny Jiřího Mahena v Brně.

URL zdroje: <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2018-rocnik-27-cislo-2/literarni-lavicky-jako-obohaceni-verejneho>

Odkazy

[1] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2018-rocnik-27-cislo-2/literarni-lavicky-jako-obohaceni-verejneho>

[2] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/autori/vojtiskova-eva>

[3] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2018-rocnik-27-cislo-2>

[4] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/rubriky/trendy-v-knihovnach>

[5] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/knihovna-jiriho-mahena-v-brne>

[6] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/literarni-lavicky>

[7] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/regiony/09-region-velka-morava>

[8] <http://www.kjm.cz/knihovnicky>

[9] <https://www.aeiou.cz/>

[10] <http://www.kjm.cz/>

[11] <http://www.malujemejinak.cz/>

[12] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/399/vojtiskova1.jpg>

- [13] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/399/vojtiskova3.jpg>
- [14] <https://www.gotobrno.cz/festival/festival-republika/>
- [15] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/399/vojtiskova5.jpg>
- [16] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/399/vojtiskova6.jpg>
- [17] <https://www.youtube.com/watch?v=7Sgjz4PHPYg>
- [18] <https://bulletinskip.osvobozena-knihovna.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2017-rocnik-26-cislo-2/chvili-se-zdrzim-ill-be-while-oceneni-knihovny>
- [19] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/399/vojtiskova7.jpg>
- [20] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/399/vojtiskova4.jpg>
- [21] <http://www.kjm.cz/pomucky-lekoteka>
- [22] <http://www.brno-stred.cz/jmenuje-se-dominika>
- [23] <https://bulletinskip.skipcr.cz/sites/default/files/images/399/vojtiskova8.jpg>